

Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

Kraj: Středočeský

Okres: Praha-východ

Správní obvod: Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

GPS souřadnice: 50.186326N, 14.659244E

Nadmořská výška: 169 m n. m.

První pís. zmínka: 1304 (720 let)

Počet obyvatel: 17 551

PSČ: 250 01

Adresa URL: www.brandysko.cz

Památky a zajímavosti Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

Ve městě Brandýs nad Labem – Stará Boleslav najdeme řadu významných historických památek.

Můžeme je rozdělit do dvou částí, v Brandýse nad Labem je to například gotický kostel sv. Vavřince s dochovanou freskovou výzdobou ze 14. století a později barokně přestavěný kostel sv. Petra. Významnou renesanční stavbou je kostel Obrácení sv. Pavla, postavený v letech 1541–1542 milánským stavitelem Matteo Borgorellim. Nesmírně cennou, plně dochovanou renesanční stavbou je také podzámecký most z roku 1603, jeden z nejstarších kamenných mostů v Čechách, těsně přiléhající k mlýnu, který v téže době se svými jedenácti moučnými koly patřil k největším v Čechách. Z bohatých časů renesance se na náměstí dochovala původní radnice a některé obytné domy, mezi nimi tzv. dům Valdštejnský a také Arnoldinovský čp. 97, kde je umístěno dnešní Oblastní muzeum, a nedaleko náměstí velmi pozoruhodná katovna, zdobená sgrafity.

K významným stavbám baroka patří děkanství a zvonice z roku 1773 u kostela Obrácení sv. Pavla se sousoším sv. Jana Nepomuckého, sem přeneseným v roce 1918 z náměstí. Zcela neopakovatelnou stavbou je barokní zámecký pivovar, jediný známý objekt průmyslového charakteru stavěný Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem, který svou velkorysou architekturou nezapře dvorního stavitele paláců a chrámů a důstojně doplňuje brandýský zámecký okrsek. Od poloviny 16. století se začali ve městě usazovat židé a roku 1568 tedy byl na místě bývalého hlišťe založen židovský hřbitov, který je se svými náhrobky z druhé poloviny 16. století jedním z nejstarších židovských hřbitovů v Čechách.

V 18. a 19. století vznikaly i v tomto městě manufaktury a továrny. Nejvýznamnějším brandýským podnikem té doby byla Melicharova továrna na zemědělské stroje s pobočkami v mnoha evropských zemích a úspěšná svými exporty i na americkém kontinentě.

Stará Boleslav je spojená se svatováclavskou tradicí. Nachází se zde románská bazilika sv. Václava založená spolu s kolegiální kapitulou roku 1039 knížetem Břetislavem I. s kryptou sv. Kosmy a Damiána v místech, kde byl podle tradice sv. Václav zavražděn a původně pohřben. Jedná se o nejstarší křesťanské poutní místo v Česku.

Vedle stojí románský kostel sv. Klementa s výjimečnými románskými freskami ze 3. čtvrtiny 12. století, nejstarší v Čechách. Dalším významným poutním chrámem je kostel Nanebevzetí Panny Marie postavený na počátku 17. století podle návrhu G. M. Fillipiho, ve kterém je uchováváno Palladium země České, uctíváný milostný obraz Madony. Nedaleko Mariánského kostela se nachází kaple blahoslaveného Podivena, postavená podle návrhu K. I. Dientzenhofera roku 1738 na místě, kde měl být Podiven, sluha sv. Václava, umučen.

Městská brána je pozůstatkem středověkého opevnění z počátku 10. resp. 2. poloviny 14. století. Nachází se zde řada barokních budov: Jezuitská kolej z 2. poloviny 17. století, budova probostství z let 1728–1734 či budova kapitulního děkanství z let 1710–1712. Kostely sv. Václava a kostel Nanebevzetí Panny Marie jsou národními kulturními památkami.

ZÁMEK Brandýs nad Labem patří k nejvýznamnějším renesančním památkám Čech a je jedinečným zámekem v zemích Koruny české, kde v průběhu čtyř staletí pobývali všichni panovníci Habsbursko – Lotrinské dynastie.

Prvním písemně doloženým majitelem zdejšího hradu je Jan z Michalovic, řečený Správný, k roku 1354. Hrad a panství Brandýs pak přešlo do majetku Jaroše Tovačovského z Cimburka, který rozsáhlou přestavbou v duchu vladislavské gotiky přeměnil původní pevnostní hrad ve výstavný pozdně gotický palác. Po smrti dalšího majitele, Jana ze Šelmberka, který v přístavbách pokračoval, zůstal Brandýs v majetku rodu Krajířů z Krajku. Počátkem 16. století již bylo brandýské panství známé jako příhodné pro kratochvíli a za lovem sem přijíždí i král Vladislav II. Jagellonský. Dále se majitelé panství střídali a během 16. století zámek získal svoji současnou architektonickou podobu a také skvostnou sgrafitovou výzdobu.

Brandýs nad Labem si jako své hlavní mimopražské sídlo velmi oblíbil císař Rudolf II. Jeho pobyty tu byly časté i dlouhé, pořádal hony a hostil řadu významných osobností, mezi jinými i hvězdáře Tycho Brahe a matematika Tadeáše Hájka z Hájku, celý dvůr a s ním i komořího Langa či maršála Russworna. Zámek byl opravován, vylepšován a bohatě zařízen mobiliářem a uměleckými díly – nejceněnější zachovanou rudolfínskou památkou je tu reliéf Klanění tří králů, skvostná práce italského sochaře a štukatéra Giovanna Battisty Quadriho, zhotovená na přání císaře pro novou kapli brandýského zámku kolem roku 1610.

Od poloviny 19. století brandýské panství patřilo rodině Toskánských Habsburků, když sem roku 1860 přesídlil poslední velkovévoda toskánský Leopold II. Jeho syn, arcivévoda Ludvík Salvátor, ve své době významný cestovatel a badatel, v zámku soustředil obsáhlé sbírky ze svých cest a dal provést jeho poslední rozsáhlou přestavbu, nejvíce patrnou na střeše hodinové věže.

Posledním majitelem brandýského zámku byl až do roku 1918 poslední císař rakousko-uherské monarchie a poslední český král Karel I. Rakouský. Po svém odchodu z Brandýsa v roce 1912 arcivévodský pár Karel a Zita město i zámek ještě mnohokrát navštívili, i v těžké době světové války. Císař a český král Karel v roce 1917 brandýský zámek zakoupil z pozůstalosti po svém zemřelém strýci Ludvíku Salvátorovi do svého osobního vlastnictví.

Spolu s ostatními habsburskými statky připadl po válce brandýský zámek československému státu. Záměr hradního architekta Kamila Hilberta upravit jej jako letní sídlo pro prezidenta T. G. Masaryka nevyšel a zámek byl předán státní správě lesů na dlouhá desetiletí, aby sloužil jako kancelářská budova, dílny, byty a sklady.

V současném zámku, který od roku 1995 vlastní, opravuje a do původní krásy navrácí město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, je dnes již trvale přístupná historická expozice v původních císařských komnatách, knihovna toskánských Habsburků Národního muzea, černá kuchyně gotického hradu,

alchymistická dílna a další zajímavosti. V reprezentačních sálech zámku se konají společenské akce, v zámecké kapli koncerty a svatební obřady. V bývalých císařských kuchyních je otevřena toskánská restaurace s terasou s výhledem na řeku Labe a na sousední Starou Boleslav, město sv. Václava.

